

HU

HU

HU

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2010.3.9.
COM(2010)77 végleges

A BIZOTTSÁG MUNKADOKUMENTUMA

A vámvisszatérítés jövője az EU szabadkereskedelmi egyezményeinek származási szabályaiban

A BIZOTTSÁG MUNKADOKUMENTUMA

A vámvisszatérítés jövője az EU szabadkereskedelmi egyezményeinek származási szabályaiban

2009. október 7-én szerdán a biztosok testülete megvitatta az EU és Korea közötti szabadkereskedelmi egyezményt. Ennek kapcsán az elnök felkérte a Kereskedelmi Főigazgatóságot és az Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóságot, hogy készítsenek egy közös elemző feljegyzést a vámvisszatérítés jövőjéről.

I. Bevezetés

A kedvezményes kereskedelmi egyezményekben a származásra vonatkozó jegyzőkönyvek fogalommeghatározása szerint a vámvisszatérítés olyan importált anyagokra (nyersanyagok, félkész anyagok vagy komponensek) kirótt vám vagy hasonló teher részleges vagy teljes visszatérítése, elengedése, vagy pedig a megfizetés alóli mentesítés, amelyeket harmadik országba exportált végtermék előállításához használnak¹.

A vámvisszatérítést az EU és sok más ország, ha nem az összes, akkor használja, ha **nincsenek kedvezményes megállapodások**. A vámvisszatérítés a különböző országok exportáló iparágai számára kiegyenlíti az importvámok közötti különbségeket. Az import tekintetében az országoknak továbbra is lehetőségük van a belföldi piac védelmére a legnagyobb kedvezmény elve alapján alkalmazott vámok (MFN-vámok) révén. A vámvisszatérítést a támogatásokról szóló WTO-egyezmény megengedi.

Ha vannak kedvezményes megállapodások, az EU hagyományosan azt a gyakorlatot követi, hogy a szabadkereskedelmi egyezményekben² tiltja a vámvisszatérítést, ugyanakkor sok fejlődő ország³ viszonylatában részlegesen vagy teljesen megengedi. Az EU néhány tárgyalópartnere azonban ellenzi az ilyen tiltást és – mint ahogy ez most Korea esetében is

¹ Illusztrációképpen: japán autómotorra 10% vámot vetnek ki a Koreába történő bevitelkor. Ha ezt a motort beszerelik egy koreai autóba, amelyet azután az EU-ba exportálnak, akkor a koreai autógyártó visszaigényelheti az importárura (a japán autómotor) kifizetett 10%-os vámot.

² Nem az EU az egyetlen WTO-tag, amely a szabadkereskedelmi egyezményekben tiltja a vámvisszatérítést. Több ország is tiltja ezt egyes szabadkereskedelmi egyezményeiben, általában a partnerországtól függően: például Mexikó és Chile néha tiltja a vámvisszafizetést, néha megengedi. A Déli Közös Piacban (Mercosur) belül a vámvisszatérítés tiltott egyes autókra. Az USA esetében a legfontosabb szabadkereskedelmi egyezmény a NAFTA, ahol a vámvisszatérítés tiltott. Egy 2003-as elvi vitát követően az utóbbi években az USA eseti alapon dönt, és a visszatérítést megengedi a tárgyalt szabadkereskedelmi egyezményekben, kivéve az USA és Chile közötti egyezményt, amelyben tiltott. Meg kell azonban jegyezni, hogy e szabadkereskedelmi egyezmények többsége fejlődő országokat érintett (többek között: Marokkó, Omán, Bahrain, CAFTA, Kolumbia, Jordánia, Peru) – kivéve Izraelt és Ausztráliát, valamint a még elfogadásra váró USA-Korea egyezményt – és az EU is rugalmas volt eddig a fejlődő országok tekintetében. Az USA és Szingapúr közötti egyezmény esetében a vámvisszatérítésnek nincs valódi gazdasági következménye, mert a legtöbb termékre az MFN-vám nulla.

³ A vámvisszatérítés, átmeneti megállapodásoktól függően, tiltott az olyan fejlődő országokkal kötött szabadkereskedelmi egyezményekben, mint például Mexikó és Chile, és az összes euromediterrán egyezményben. Megengedett azonban fejlesztési célokhoz kötődő kereskedelmi kedvezményekben: az összes fejlődő országra vonatkozó GSP-szabályok szerint, a cotonou-i egyezmény keretében az AKCS-országokra, a gazdasági partnerségi megállapodásokban (EPA), és a Dél-Afrikával kötött kereskedelmi, fejlesztési és együttműködési egyezményben (TDCA).

történt – a vámviszatérítés kezelése a tárgyalások egyik legfontosabb kérdésévé vált. Meg kell ezért vizsgálni a vámviszatérítésre vonatkozó uniós politikát, és ennek a feljegyzésnek az a célja, hogy ebben a kérdésben alapvető szempontokat és javaslatokat fogalmazzon meg a politika alakítására, amelyeket majd meg kell tárgyalni a Tanáccsal, az Európai Parlamenttel és az érintettekkel.

II. A vámviszatérítés szabadkereskedelmi egyezményekben való tiltásának vagy megengedésének hatásai

a. A vámviszatérítés negatív hatásai

A nemzetközi kereskedelem liberalizációja hagyományosan a meglévő kereskedelmi korlátozások csökkentéséről vagy teljes megszüntetéséről szól. A szabad kereskedelem megvalósításának legközvetlenebb módja a meglévő kereskedelmi akadályok általános megszüntetése, a vámok eltörlése és csökkentése, a befektetésvédelem, a szolgáltatási piac megnyitása és így tovább. A kereskedelem teljes körű liberalizációja helyett azonban számos ország választotta azt, hogy közbenső megoldásokat alkalmaz, mint például a vámviszatérítést, azzal a céllal, hogy korrigálja az importvámoknak az exportra gyakorolt hatását, ösztönözve ezzel az exportot.

A vámviszatérítés néhány negatív hatása miatt valójában úgy tekinthető, hogy a kereskedelem liberalizációja ellen hat. A közgazdasági szakirodalomban ugyan nincs egységes álláspont, de néhány közgazdasági tanulmány megállapította például, hogy a vámviszatérítés miatt az exportra gyártó vállalatok kevésbé hajlamosak arra, hogy megpróbálják elérni az általuk felhasznált anyagokra kirótt, a szabad kereskedelemmel ellentétes nagy mértékű vámok csökkentését. A vámviszatérítés jutalmazhatja a protekcionizmus fenntartását is: lehetővé teszi egy ország számára, hogy védje a közbenső anyagok gyártóit, miközben ezt a védelmet szelektíven csökkenti azért, hogy ösztönözze a késztermékek exportját. Míg a vámviszatérítésnek lehet pozitív hatása egy ország versenyképességére az export terén, olyan exportot is eredményezhet, amelyben kevés a hazai érték és viszonylag nagy a külföldi hányad.

A vámviszatérítés azonban még jobban megkérdőjelezhető, ha egy szabadkereskedelmi egyezmény teljes liberalizációs folyamatában van fenntartva. A vámviszatérítés megengedésének a leggyakoribb negatív következménye ekkor valószínűleg a következő: Ha a vámviszatérítés megengedett egy szabadkereskedelmi területen, akkor az A partnerország gyártója vámmentesen végezheti beszerzéseit egy harmadik országból ahhoz, hogy a B partnerországba exportáljon, míg a B országban lévő versenytársaknak meg kell fizetniük a vonatkozó MFN-vámokat, amikor a saját belföldi piacukon értékesített termékekhez harmadik országból végzik a beszerzést.

Példa: Az EU-ba textiliát exportáló partnerország vállalata élhet a vámviszatérítéssel a textília gyártásához harmadik országból importált textilszállra, ezzel szemben az EU-ban értékesítő uniós textilgyártó nem élhet a harmadik országból e textília gyártásához importált textilszállra fizetett vám visszatérítésével. Ha például az importált textilszál részaránya az uniós gyártó textíliájában 25%, akkor az exportőr potenciális versenyelőnye az EU-ban (a kész textíliaért az uniós gyártó által érvényesített teljes ár százalékában kifejezve) az ott az ilyen textilszállra érvényes importvám (4%) szorozva 25%-kal, azaz a textília értékének mintegy 1%-a⁴.

A vámviszatérítés így az importáló ország piacán versenyegyenlőtlenséget eredményezhet, aminek negatív hatása lehet a belföldi iparra, következésképpen a foglalkoztatásra is. A

⁴ Meg kell jegyezni, hogy más iparágak és termékek többségénél a származási szabályok nagyobb importhányadot engednek meg (egyes esetekben akár 50%-ot is), és a számok és a vámviszatérítés megengedésének vagy tiltásának hatása nagyobb lehet, a külföldi beszerzési lehetőségek tényleges kihasználásától függően.

vámvisszatérítés megengedése ráadásul azt is lehetővé teszi, hogy a közbenső termékek és anyagok kereskedelme tekintetében harmadik országok is részesüljenek valamilyen módon a szabadkereskedelmi egyezmény előnyeiből. Míg a vámvisszatérítés tiltása a halmozási lehetőségek kihasználásával növelné a partnerországokból származó közbenső termékek és anyagok használatát, a megengedése lehetővé tenné, hogy a harmadik országokból származó ilyen anyagok ugyanolyan bánásmódban részesüljenek, mint a szabadkereskedelmi egyezmény szerint importált anyagok: gyakorlatilag mindkét import 0%-os vámmal kerülne a partnerországba, ha a késztermékhez történt felhasználás után „re-exportálják”. Így habár a vámvisszatérítés jogilag nem exporttámogatás, nem célszerű olyan exportösztönzőnek tekinteni, amely egy szabadkereskedelmi területen kívánatos lenne.

b. A vámvisszatérítés hatásait meghatározó paraméterek

A vámvisszatérítés összetett gazdaságsszabályozási eszköz. A vámvisszatérítés megengedésének vagy tiltásának az exportőrökre, az importáló ország piaci versenyére és a közbenső termékek kereskedelmére gyakorolt hatása sok tényezőtől függ, amelyeket az alábbiakban mutatunk be⁵.

- a. A késztermékek exportőreinek versenyhelyzetére gyakorolt hatás tekintetében a lényeges tényezők az exportáló ország által a közbenső anyagokra kivetett MFN-vámok, valamint az, hogy az adott országban mekkora a külföldi beszerzés megengedett részaránya: minél nagyobbak az MFN-vámok és minél nagyobb mértékű a külföldi anyagok felhasználása (ami függ a szabadkereskedelmi egyezmény által előírt származási szabályoktól), annál nagyobb lehet a vámvisszatérítés hatása az exportált késztermékre. Ez az egyik fő oka annak, hogy például hagyományosan a legtöbb ázsiai országban, ahol az MFN-vámmértékek viszonylag nagyok, a vámvisszatérítés megengedése sokkal fontosabb szerepet játszik, mint az USA-ban vagy az EU-ban, ahol az MFN-vámok mértéke viszonylag kicsi.

Példa: Ruritánia 14%-os vámot alkalmaz harmadik országokból importált textilszálra: ha az importált textilszál egy ruritán vállalat által exportált textil értékének 25%-át teszi ki, akkor az importált textilszálra fizetett vám az exportált textil értékének 3,5%-a lesz (a 14% 25%-a). Mint fent látható, uniós exportőr esetében az ilyen textilszál importjára kivetett vám a textil árának 1%-a lenne.

- b. Az importáló országban a késztermék piacon folyó versenyre gyakorolt hatás tekintetében a leglényegesebb szempont az importáló ország által a közbenső anyagokra alkalmazott MFN-vám: minél nagyobb a kedvezményes rendszerben lévő ország által a közbenső anyagok importjára alkalmazott MFN-vám mértéke és minél nagyobb mértékben használnak a belföldi gyártók harmadik országból származó ilyen importált anyagot, potenciálisan annál nagyobb a késztermékek belföldi gyártóinak a versenyhátránya a vámvisszatérítéssel élő partnerország exportőreihez képest.

A fenti példát folytatva: a harmadik országból textilszál importáló textilgyártó a vámvisszatérítés megengedésétől vagy tiltásától függetlenül értékesítési árának 1%-át kitevő importvámot fizet a textilszálra. Ha tehát a vámvisszatérítés megengedett a szabadkereskedelmi egyezményben, akkor egy partnerország, például Ruritánia exportőrének versenyelőnye az uniós gyártóval szemben a textil értékének 1%-a.

⁵ Az egyszerűség kedvéért a megadott példákban nem vesszük figyelembe egyes további tényezőket, mint például azt, hogy a harmadik országokból importált anyagok kedvezményes megállapodásban részes országokból érkeznek-e, vagy például a halmozási lehetőségeket. A vámvisszatérítés értékének kiszámítása, szintén az egyszerűség jegyében, a késztermék importárával történt, nem pedig a gyártási költség alapján, így az némileg felül van becsülve.

Ha megvizsgáljuk a ruritániai helyzetet, azt látjuk, hogy egy harmadik országból ugyanekkora mennyiséget importáló ruritán textilgyártó a textiláértékének 3,5%-át kitevő vámot fizet az importált textilszállra: ez lenne a Ruritániába ilyen textiliát exportáló uniós gyártó előnye, ha a vámvisszatérítés megengedett lenne.

Ha azonban az EU és Ruritánia közötti szabadkereskedelmi egyezményben tiltva lenne a vámvisszatérítés, akkor az EU-ba exportáló ruritán gyártó a textiláértékének 2,5%-ával egyenlő negatív előnnyel szembesülne (3,5% a harmadik országból importált textilszállra fizetendő vám, mínusz 1% az a vám, amelyet ugyanilyen textilszállra az uniós versenytársának meg kell fizetnie); megfordítva: a Ruritániába exportáló uniós gyártónak Ruritániában 2,5%-os versenyelőnye lenne (a ruritán gyártó által fizetett 3,5%-os vám mínusz az uniós exportőr által az importra fizetett vám).

- c. A késztermékek kereskedelme után a közbenső anyagok kereskedelmét vizsgálva: az EU és szabadkereskedelmi partnerei között a közbenső anyagok és komponensek kereskedelmére gyakorolt hatást meghatározó kulcstényező a két fél által az ezekre az anyagokra és komponensekre korábban érvényben lévő, majd a szabadkereskedelmi egyezmény által megszüntetett importvám: minél nagyobbak ezek a vámmértékek, annál inkább ösztönzik az ilyen anyagoknak a partnerországok közötti kereskedelmét, harmadik országbeli szállítók kárára.

A fenti példával folytatva: ha a vámvisszatérítés meg van tiltva, akkor az EU-ba exportált textilá gyártásához harmadik országból textilszállat importáló ruritán vállalatot 3,5% többletköltség terhelne. Ez a költség arra ösztönözná a vállalatot, hogy a textilszállat vagy a hazai piacról, vagy az EU-ból szerezze be, ne pedig harmadik országból. Ha vámvisszatérítés meg lenne engedve, akkor ez az ösztönző eltűnne.

A vámvisszatérítés hatásában szerepet játszó másik tényező a szabadkereskedelmi egyezményben előírt származási szabályok korlátozó vagy megengedő jellege: A kedvezményes elbánásra jogosító „származási helyű” termék előállításához a nem ilyen származású anyagokon elvégzett „elegendő mértékű megmunkálás vagy feldolgozás”-t megállapító termékspecifikus származási szabályok határozzák meg a megengedett külföldi beszerzés mértékét és így a fizetendő vám felső határértékét, illetve a visszatérítést, ha a készterméket exportálják.

Példa: Textiliák esetében a szokásos uniós származási szabály szerint kedvezményre jogosít a textilszáll olyan feldolgozása, amelyben két átalakítás történik – fonás és szövés/kötés –, amelyek jellemzően a textilá hozzáadott értékének mintegy háromnegyedét teszik ki, és amit így belföldön kell elvégezni. Ez korlátozza a külföldi beszerzést és így a vámvisszatérítés engedésének vagy tiltásának mértékét és hatását is. A vámvisszatérítés megengedésének hatása azonban nagyobb lehet olyan szektorokban, ahol a szabály megengedőbb – például néhány vegyszernél, fémnél, vagy a gépgyártás esetében, ahol a harmadik országból származó anyagok a termék értékének 40–50%-át is kitehetik, és a termék még így is belföldi előállításúnak minősül. Ezekben az esetekben a vámvisszatérítés tiltása jelentős többletkorlátozást jelentene a származási szabály által elméletileg megengedett beszerzési lehetőségekre nézve.

A vámvisszatérítés fontossága függ az adott ország gazdasági helyzetétől is. A késztermékek kereskedelmét tekintve az EU számára a visszatérítés megengedésének hatása viszonylag korlátozott, mivel az EU általában nagyon kis mértékű vámoakat szab a közbenső termékekre/anyagokra, és mert széles iparbázisának köszönhetően a gyártóknak ritkán kell külföldi beszerzésre hagyatkozniuk, noha a globalizáció növeli az uniós gyártóknak a külső beszállítóktól való függőségét. Ilyen hatás inkább az EU kereskedelmi partnereinél jelentkezhet, amelyek gyakran nagyobb mértékű importvámokat alkalmaznak, és méretükénél fogva jobban rá vannak szorulva az importált anyagokra. Más szóval zárt, protekcionista piacoknál, ahol az alkatrészeket nagy mértékű MFN-vám terheli, és olyan piacoknál, ahol a külföldi beszerzés fontos, a vámvisszatérítés megengedésének nagyobb hatása van, mint integrált gazdaságú, vám szempontjából liberálisabb területeken.

Összességében elmondható, hogy a vámvisszatérítés megengedésének lehetséges negatív hatásai megfelelően indokolhatják azt a törekvést, hogy – általános elvként – a szabadkereskedelmi területeken ne legyen vámvisszatérítés.

c. A vámvisszatérítés tiltásával kapcsolatos problémák

Noha a szabadkereskedelmi egyezményeket illetően továbbra is a vámvisszatérítés tiltása tűnik preferálhatónak, a gyakorlatban ez problémákat okozhat.

A kedvezményekről szóló megállapodás megkötése előtt a későbbi partnerországok közötti nemzetközi kereskedelem kedvezmények nélkül zajlik. Ilyen kereskedelmi viszonyokban a vámvisszatérítést mindig használják vagy legalábbis használhatnák. Ha a szabadkereskedelmi területté válás a vámvisszatérítés tiltásával jár, akkor a szabadkereskedelmi egyezmény keretében megvalósuló vámtarifa-csökkentéstől várható előnyök jelentősen csökkenhetnek.

Míg a vámvisszatérítés tiltása csökkenti az előnyöket, maga a visszatérítés az importvámok megszüntetéséhez képest nem jelent plusz előnyt a szabadkereskedelmi partner számára. Például az MFN-rendszerben egy autónak az EU-ba történő importálásakor fizetendő vám mértéke 10%. Ha az autó importára 10.000 euró, akkor a szabadkereskedelmi egyezménnyel az MFN-rendszerhez képest megtakarított vám 1.000 euró lesz. Feltételezve, hogy például egy ruritán autó 20%-nyi olyan alkatrészt és komponenszt tartalmaz, amelyeket kedvezményen kívüli harmadik országokból importál, és mivel a ruritán importvám az ilyen komponensekre átlagban 16%, az e komponensekre fizetett vám 320 euró. Ha a szabadkereskedelmi egyezmény tiltja a vámvisszatérítést, akkor az exportőr nettó előnye 1000 euró helyett 680 euró lesz (1000 - 320 euró), azaz a vám eltörléséből származó előny 32%-kal csökken. Ha a ruritán autógyártó által használt importált alkatrészek részaránya eléri a szokásos uniós származási szabály szerinti maximumot (40%), akkor a nettó előny közel az uniós importvám harmadára csökkenne (1000 - 640 = 360 euró)⁶.

Néhány terméknel még az is előfordulhat, hogy a partnerország gyártói szívesebben használnák az MFN-rendszert, mivel a vámvisszatérítésről való lemondás költsége nagyobb lehet, mint a vonatkozó MFN-vám.

Az, hogy ezek a problémák milyen mértékben merülnek fel, és hogy relatíve mennyire fontosak a vámvisszatérítés megengedésének hatásához képest, különböző gazdasági paraméterektől függ – mint ezt fentebb tárgyaltuk –, például a két ország vonatkozó MFN-tarifáitól, a szabadkereskedelmi egyezményben meghatározott tarifacsökkentés/-eltörlés mértékétől, a származási szabályok megengedő jellegétől, azaz a importhányad megengedett maximumától, valamint a két partnerország gazdaságának állapotától.

Míg szabadkereskedelmi területen a vámvisszatérítés tiltásával elkerülhetők a vámvisszatérítés által a belföldi piaci versenyre gyakorolt egyes negatív hatások és növelhető a közbenső termékek/anyagok kétoldalú kereskedelme, a fejlődő országokkal kötött kedvezményes kereskedelmi megállapodásokra jellemző fejlesztési célok miatt egy további szempont merülhet fel. A fejlődő országok tekintetében valószínűleg előfordulhat, hogy a vámvisszatérítés tiltása nem mindig kívánatos. Például nehéz lenne azt összeegyeztetni, hogy egy fejlett ország egyfelől vámentes hozzáférést ad a piacaihoz egy, a legkevésbé fejlettek közé tartozó országnak (LDC-ország), hogy segítse és támogassa annak gazdaságát, míg másfelől korlátozná az ilyen szabad hozzáférésből adódó gazdasági előnyöket azáltal, hogy tiltja az LDC-ország gyártója által használt import anyagoknál a vámvisszatérítést, ha a két partner szabadkereskedelmi egyezményt köt.

Ez az eset fordulhat elő például, ha az EU szabadkereskedelmi egyezményt köt olyan országcsoporttal, amelyben LDC-ország is van. Mivel a legkevésbé fejlett országok az EBA-kezdemenyezés („fegyver kivételével mindent”) kedvezményezettjei is, az EU-ba vámentesen exportálhatnak, egyúttal élhetnek a vámvisszatérítéssel is. Ha a szabadkereskedelmi egyezmény tiltaná a vámvisszatérítést, az érintett LDC-ország exportőreinek vámtól kellene

⁶ Lehet azonban úgy is érvelni (lásd a fenti II.a. szakaszt), hogy egy szabadkereskedelmi egyezményben jogos a vámvisszatérítés tiltásával megakadályozni azt, hogy az exportőrök teljes mértékben kiaknázzák a vám megszüntetésének előnyeit, máskülönben az exportőrök jobb helyzetbe kerülnének, mint az importáló ország belföldi piacán tevékenykedő versenytársaik.

fizetniük az EU-ba vámmentesen exportált termékeikbe beépített, harmadik országból importált anyagokra, ami az EBA esetében nem áll fenn.

Hasonló szempont, hogy mivel a fejlődő országokból az EU-ba irányuló, uniós importvám alá eső export részaránya viszonylag csekély⁷, a vámviisszatérítés tiltása – ami jelentősen csökkenti az importvám megszüntetéséből származó előnyöket – az ellen hatna, hogy ezek az országok szabadkereskedelmi egyezményt kössenek az EU-val.

A fejlődő országok továbbá jelenleg egyoldalú kedvezmények (általános preferenciarendszer – GSP) alapján jogosultak az EU-ba irányuló összes exportjukra alkalmazni a vámviisszatérítést; valójában számos fejlődő ország esetében az EU-ba irányuló export nagy része már a GSP alapján vagy vámmentes, vagy nagyon kis vámok terhelik (ezeket néha „nyűgvámok”-nak is nevezik), ugyanakkor ezek az országok élvezik a vámviisszatérítés előnyeit is. Ezekben az esetekben a szabadkereskedelmi egyezményből eredő helyzet a jelenleginél rosszabb lenne azoknál a termékeknél, amelyeket a GSP szerint nulla vám terhel⁸.

Példa: az EU MFN-vámja gépjárműmotorok esetében 4,2%, de a GSP-rendelet szerinti vámcsökkentés után ez a vám nulla lett az összes fejlődő ország viszonylatában. Egy fejlődő ország tehát ilyen motorokat a GSP szerint vámmentesen exportálhat az EU-ba, és élhet a vámviisszatérítéssel is. Olyan szabadkereskedelmi egyezmény esetében, amely tiltja a fejlődő országnak a vámviisszatérítést, a szabadkereskedelmi egyezmény szerinti elbánás az onnan exportált motorok esetében rosszabb lenne, mint a jelenlegi: feltételezve, hogy a motor értéke 2000 euró, és hogy a motor gyártásához importált alkatrészek részaránya 20%, és ha az ilyen alkatrészekre az átlagos importvám például 16%, akkor a szabadkereskedelmi egyezmény alapján ebből a fejlődő országból exportált motorokra 64 euró többletköltséget kellene fizetni a jelenlegi szabályok szerinti exporthoz képest (a 2000 euró 20%-a x 16% = 64 euró, ami annyi, mintha 3,2% vám terhelné a motort). Ha a felhasznált importalkatrészek részaránya elérné a szokásos uniós származási szabályok által megengedett maximumot (40%), akkor a többletköltség megduplázódna, azaz 128 euró lenne, vagyis az exportérték 6,4%-a, és ez már nagyobb, mint az MFN szerinti uniós importvám.

III. Következtetések

Szabadkereskedelmi területen a vámviisszatérítés megengedése problémákat jelenthet, mivel lehetőséget teremt a részt vevő országok között a verseny torzulására, miközben az árukkal és szolgáltatásokkal komparatív előnyök alapján kellene kereskedni az adott piacokon. Megfelelően indokolható tehát az a törekvés, hogy – általános elvként – a szabadkereskedelmi területeken ne legyen a vámviisszatérítés.

Mivel azonban a vámviisszatérítés tiltása a gyakorlatban problémákat is okozhat partnerországainknál, megfontolandó az ezen általános elvtől való korlátozott eltérés, cserében a másik fél által nyújtott megfelelő engedményekért, és azzal a feltétellel, hogy a

⁷ Az EU-val jelenleg szabadkereskedelmi egyezményről tárgyalásokat folytató fejlődő országok exportjának mintegy háromnegyedét a legnagyobb kedvezmény elve (MFN) és az általános preferenciarendszer (GSP) alapján nulla vagy nagy kis mértékű uniós vámok terhelik. Így 2008-ban az Indiából származó összes export 58%-a vámmentesen érkezett az EU-ba, további 7%-a pedig „nyűgvám” ($\leq 3\%$) alá esett. Az ASEAN-országokból származó import 65%-a vámmentesen érkezett, további 5,6%-a pedig 3%-nál kisebb vám alá esett. A Közép-Amerikából származó import 80%-a szintén vámmentes volt. A kolumbiai export 77%-a, a perui exportnak pedig a 95%-a vámmentes volt. A vámviisszatérítés tiltása így azt jelentené, hogy a szabadkereskedelmi egyezményből adódó előnyök az ezen országokból az EU-ba irányuló exportnak csak mintegy negyedére érvényesülnének. Ugyanakkor ezek olyan termékek, melyek a legnagyobb uniós tarifák alá esnek, és amelyek általában érzékenyebbek.

⁸ 2008-ban a GSP alapján nulla vám alá eső ilyen export részaránya a következő volt: India - 24%, ASEAN-országok - 10%, Közép-Amerika - 20%, Kolumbia - 13% és Peru - 23%. Ezekben az esetekben a szabadkereskedelmi egyezmény szerinti elbánás rosszabb lenne a vámviisszatérítés tiltása esetén.

származási szabályok megfelelnek az uniós ipar igényeinek. Elfogadható ezért, hogy korlátozottan lehessenek kivételek, az alábbi kritériumok átfogó értékelése alapján:

- a. ***A szabadkereskedelmi egyezmény származási szabályai mennyire kielégítők az EU számára***, beleértve az uniós ipart is. A megfelelő termékspecifikus származási szabályok gazdasági értelemben valójában legalább olyan fontosak, mint a vám visszatérítés tiltása. Egyfelől a szabadkereskedelmi egyezményeinkben szereplő származási szabályoknak megfelelő mértékű átalakítást, illetve hozzáadott értéket kell előírniuk, hogy az egyezmény előnyei elsődlegesen a partnerországokban jelentkezzenek. Másfelől határozottan kívánatos, hogy a szabadkereskedelmi egyezmények származási szabályai azonosak vagy hasonlóak legyenek, mert a gyakorlatban nem várható el az uniós ipartól, hogy a célpiactól függő különféle szabályokhoz alkalmazkodjon külföldi beszerzéseikor. Fontos és lényeges szempont ezért, hogy olyan származási szabályok kerüljenek elfogadásra, amelyek a lehető legközelebb állnak a szokásos uniós származási szabályokhoz. Ha már megtörtént a megállapodás az uniós ipar igényeit általánosan kielégítő, elfogadható származási szabályokról, akkor megengedhető a rugalmasság a vám visszatérítés kérdésében, de lehetőleg adott határokon belül, figyelembe véve a többi kritériumot is (lásd alább).
- b. Fel kell mérni ***a vám visszatérítés megengedésének – vagy adott esetben tiltásának – az uniós piac versenyfeltételeire és az uniós exportőrökre várható hatásait***, és ezeket figyelembe kell venni az egyezmény általános kiegyensúlyozottságának értékelésekor. Egy ilyen, számszerű értékelést is tartalmazó elemzés, amelyet célszerű elindítani már a tárgyalási folyamat elején és amelynek mindenképpen meg kell előznie az egyezmény megkötéséről szóló döntést, alaposan megvizsgálja a kereskedelemre, gyártásra, befektetésre, beruházásra, foglalkoztatásra, az egyezmény szerinti halmozási lehetőségek kihasználására, és az érintett fejlődő országokra gyakorolt hatásokat.
- c. ***A szabadkereskedelmi egyezmény céljai a piacra jutás és az uniós ipar érdekeinek érvényesülése tekintetében***. A rugalmasság alkalmazhatóságának mérlegelésekor eseti alapon mérlegelni lehet azt is, hogy a szabadkereskedelmi egyezmény eredményeit látva a fejlettebb országok milyen mértékben kötelezik el magukat a kereskedelem liberalizációja mellett, ami az uniós ipar számára általában véve kedvező lehet. Hasonlóképpen, megfelelő piacra jutási feltételeket kell biztosítani a közbenső termékek uniós exportőrei számára, akik egyébként nem részesülnének az szabadkereskedelmi egyezmény egyes előnyeiből.
- d. ***Fejlesztési szempontok***, ideértve azt, hogy a tárgyalópartnerek milyen mértékben exportálnak már most vámmentesen (vagy az úgynevezett „nyűgvámok”-kal) az EU-ba, miközben élnek a vám visszatérítéssel, hogyan hatna a vám visszatérítés tiltása az előnyökre és azokra a tényezőkre, amelyek ösztönöznék a partnereket szabadkereskedelmi egyezmény megkötésére, és hogyan hatna a vám visszatérítés megengedése a belföldön előállított közbenső anyagok felhasználására. Az érintett harmadik ország fejlettségi fokát is mérlegelni kell.

A vám visszatérítés esetében esetleg alkalmazható engedményeket illetően példa lehet a korlátozott rugalmasságra az, ha a vám visszatérítés nem haladhatja meg a partnerországban, illetve az EU-ban a közbenső anyagokra vonatkozó átlagos MFN-tarifák közötti különbséget, ha a jövőbeni partnerország MFN-vámtarifái viszonylag nagyok, az uniós tarifák pedig viszonylag kicsik. Ez lehetne általános elv, vagy ki lehetne próbálni néhány szektorra (vagy

szükség esetén akár néhány termékre is), ha az MFN-vámok különbsége miatt a vámvisszatérítés hatása jelentősebb lehet. Ennek célja lehetne az egyenlő versenyfeltételek fenntartása a szabadkereskedelmi övezetben lévő mindkét ország ipara számára. Más esetekben időbeli korlátokat vagy más korlátozásokat lehet mérlegelni. A fejlődő országok esetében a fejlesztésbarát politika tükrében megengedőbb álláspont lenne indokolt (aminek mértéke függhet attól, hogy LDC- vagy GSP-országról van-e szó), figyelembe véve azt is, hogy a GSP alapján már élnek-e az EU-ba irányuló exportjuknál a vámvisszatérítéssel.